

DATOS IDENTIFICATIVOS

Prehistoria da Península Ibérica

Materia	Prehistoria da Península Ibérica			
Código	002G251V01504			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Comendador Rey, Beatriz Pilar			
Profesorado	Comendador Rey, Beatriz Pilar Mendez Quintas, Eduardo Pérez Maestro, Carmen			
Correo-e	beacomendador@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/my/			
Descrición xeral	A materia Prehistoria da Península Ibérica impártese no 3º ano do Grao en Xeografía e Historia, dentro do bloque Historia de España. O seu papel básico é iniciar ao alumno nos desenvolvementos xerais da prehistoria peninsular atendendo con especial atención ás fontes arqueolóxicas empregadas para o seu estudo.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razoamento crítico
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	C16 C19	
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	A4	D4 D7

Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	A3	B5	C13	D10 D15
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A5	B3	C23	D2 D4 D7

Contidos

Tema	
I. O nacemento da Prehistoria e o proceso de hominización da P. Ibérica.	Tema 1.- O Nacemento da Prehistoria peninsular. Tema 2.- O Cuaternario. Tema 3.- A hominización da P. Ibérica. Tema 4.- Do Homo Neandertal ao Homo Sapiens.
II. As bases económicas e de subsistencia.	Tema 1.- Economía cazadora-recolectora e economía produtora. Tema 2.- Modelos de ocupación e asentamento. Tema 3.- Tecnoloxías Prehistóricas. Tema 4.- O intercambio e o desenvolvemento dos circuitos comerciais.
III. As sociedades e as formas simbólicas.	Tema 1.- Arte Prehistórico. Tema 2.- A morte. Tema 3.- A orixe da desigualdade social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	23	32	55
Seminario	7	10	17
Traballo tutelado	0	25	25
Resolución de problemas	0	8	8
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	6	3	9
Exame de preguntas obxectivas	1	5	6
Traballo	5	8	13
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	5	9
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite afondar ou complementar os contidos da materia. Pódese empregar como complemento das clases teóricas
Traballo tutelado	O/A estudante, de maneira colaborativa, en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno/a debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores/as de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación, contraste e observación dos coñecementos nun contexto determinado nun espazo externo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.
Traballo tutelado	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos. s.
Resolución de problemas	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Exame de preguntas obxectivas	Os coñecementos adquiridos serán avaliados mediante un proba de preguntas obxectivas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	40	C16 C19			
Traballo	Realizarase un traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun documento e que deberá ser exposto. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	30	A3 A4	B5	C13	D4 D7 D10 D15
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado deberá solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesora. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	20	A4			D4 D7
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación activa do alumnado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	10	A5	B3	C23	D2 D4 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

- A Material Virtual na plataforma de teledocencia MooVi, da Universidade de Vigo, permitirá o acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
- Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido.
- O estudantado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/a docente considere imprescindibles. No caso do alumnado semipresencial, as actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota.
- Para aprobar a materia, será preciso superar cada un dos bloques de avaliación da materia.
- O alumnado que non siga á modalidade de avaliación continua e que non realice a entrega de, como mínimo, o 80% das actividades prácticas nos prazos establecidos, pasará ao modelo de avaliación final.
- O seguimento individualizado da participación do alumnado (10%) será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios enliña, etc.).
- O estudantado que elixa ser avaliado mediante a modalidade de avaliación global deberá comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliación, a calificación e a calidade da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudantado da Universidade de Vigo).
- O alumnado que non siga a avaliación continua será avaliado dos contidos do programada materia mediante unha proba escrita, que suporá o 90% da avaliación final, e que examinará a adquisición das competencias tanto teóricas como prácticas.
- Todos os estudantes matriculados na materia deben cumprir o seu compromiso de honestidade académica e respectar os dereitos de autor/a tanto á hora de empregar os materiais postos á súa disposición a través de Moovi, como en calquera tarefa, proba ou exame.
- Calquera indicio de plaxio será cualificado cun cero, entendendo por iso cando se copien no substancial obras alleas, o que inclúe todo tipo de material ou recurso suxeito a propiedade intelectual, desde ideas e imaxes ata softwares ou vídeos, entre outros, sen citarse debidamente dándooas como propias.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Cardoso, J.L., **Pré-História de Portugal**, Universidade Aberta, 2007

- Cruz Berrocal, C., García Sanjuán, L. y Gilman Guillén, A. (coords.), **The Prehistory of Iberia. Debating Early Social Startification and the State**, Routledge, 2013
- Fernández, V., **Prehistoria. El largo camino de la humanidad**, Alianza Editorial, 2007
- Menéndez, M., **Prehistoria de la Península Ibérica : el progreso de la cognición, el mestizaje y las desigualdades durante más de un millón de años**, Alianza Editorial, 2019
- Vega, G., Bernabeu, J., Chapa, T., **La Prehistoria. Historia de España. Tercer Milenio**, Síntesis, 2003
- Bibliografía Complementaria**
- Alcina, J. (Coord.), **Diccionario de Arqueología**, Alianza Editorial, 1998
- Álvarez, E., Blanco, A., Rivero, O., **Prehistoria de la Península Ibérica**, Universidad de Salamanca, 2020
- Arias, F., Romero, A. M^a, **Diccionario de Termos de Arqueoloxía e Prehistoria**, Ir indo, 1995
- Arzuaga, J.L., **Atapuerca y la evolución humana**, Fundación Caixa Catalunya, 2004
- Bernabeu, J., Aura, J., Badal, E., **Al Oeste del Edén. Las primeras sociedades agrícolas en la Europa mediterránea**, Síntesis, 1993
- Bicho, N., Carvalho, A.F., **Manual de Arqueología Pré-Histórica**, Centro de Estudos de Património. Departamento de Hi, 2006
- Buxó, R., **Arqueología de las plantas: la explotación económica de las semillas y los frutos en el marco mediterráneo de la Península Ibérica**, Crítica, 1997
- Buxó, R., **Arqueobotánica: Los usos de las plantas en la Península Ibérica**, Ariel, 2008
- Cardoso, J.L., **Pré-Historia de Portugal**, Verbo, 2002
- Castro, P. V., González, R., Lull, V., Mico, R., **Cronología de la Prehistoria Reciente de la Península Ibérica y Baleares (c. 2800-900 cal. ANE)**, BAR-IS, 652, 1996
- Chapman, R., **La formación de las sociedades complejas. El sureste de la península ibérica en el marco del Mediterráneo occidental**, Crítica, 1991
- Cintas Peña, M., **La desigualdad de género en la prehistoria ibérica : una aproximación multi-variable**, BAR, 2020, 2020
- Díaz-Andreu, M., **Historia de la Arqueología en España**, Ediciones Clásicas, 2002
- Díaz-Andreu, M., Mora, G. y Cortadella i Morral, J., **Diccionario histórico de la Arqueología en España (siglos XV-XX)**, Marcial Pons, 2009
- Eiroa, J., Bachiller, A., Castro, L., Lomba, J., **Nociones de tecnología y tipología en Prehistoria**, Ariel, 1999
- Fernández-Miranda, M., **Los orígenes de la civilización. El Calcolítico en el Viejo Mundo**, Síntesis, 1993
- Fernández, E., González, A., Rivero, O., **Prehistoria de la península ibérica**, USAL, 2020
- Fullola, J. M., Petit, M. A., **La puerta del pasado**, Martínez Roca. S.A., 1998
- Gracia Alonso, F. (coord.), **De Iberia a Hispania**, Ariel, 2008
- Hernando, A., **Los primeros agricultores de la Península Ibérica**, Síntesis, 1999
- Jorge, S., **Domesticar a terra. As primeiras comunidades agrárias em território português**, Gradiva, 1999
- López García, P. (ed), **La Prehistoria en la península Ibérica**, Akal, 2020
- Lull, V., **La "cultura" de El Argar. Un modelo para el estudio de las formaciones económico-sociales prehistóricas**, Akal, 1993
- Menéndez, M., Jimeno, A. Fernández, V., **Diccionario de Prehistoria**, Alianza Editorial, 1997
- Moure, A., González Morales, M. R., **La expansión de los Cazadores. Paleolítico Superior y Mesolítico en el Viejo Mundo**, Síntesis, 1992
- Moure Romanillo, A., Santos Yanguas, J., **Historia de España. Prehistoria. Del primer hombre a las colonizaciones mediterráneas (hasta el siglo III a. C.). vol. I.**, Espasa Calpe, 2004
- Ruiz-Gálvez Priego, M. (coord.), **La Edad del Bronce. ¿Primera Edad de Oro de España? Sociedad, economía e ideología**, Crítica, 2001
- VV.AA., **Territórios da Pré-História em Portugal**, Arkeos-Perspectivas em Diálogo 19. CEIPHAR, 2006

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

Recoméndase que o alumnado coñeza as ferramentas dixitais básicas (procesado de textos, realización de presentacións, bases de datos, etc).